

"בריה ניצל רגשות אנטישמיים... אפשר לקבל נשק..."

אולם ביטול הפולחן של סטאלין, והביקורת עליו, שהיא במאה אחוזים נכונה, הכאיב לבריה שלנו. זה הדחיק את החברים שלנו, כמו את הקומוניסטים בארץ אחרת. כי סטאלין סימל את כל הנצחונות של ברית-המועצות. והפולחן יצר אידיאליזציה של האיש.

האנשים שחונכו על אידיאולוגיה זו, הם ברנו להם איך זה הויק. מוכן שנדהמו, כאי לו איבדו משהו יקר. מוכן שבמצב-רוח כזה אנשים יכולים להיות מדוכאים. אולם זו תופעה כללית.

גם אנתנו בעצמנו נמשכנו אחרי פולחן סטאלין. אולם פולחן האישיות הויק לנו מאוד. עניין הרופאים, עניין פיזור הועד האנטי-פאשיסטי, זה לא הוסיף בריאות ל"בקי". הכאב והתדהמה הטבעיים במצב כזה מפנים יותר ויותר מקום לרגש הקלה בקרב שורותינו, להבנת המשמעות החשובה לכולנו הנובעת מביטול הפולחן.

"ישנה תרבות יהודית..."

* מר מיקוניס, האם פגשת כ"י יהודים בשעת ביקורך?

בפעמיים אלה שהייתי בברית-המועצות, פעם בקיץ שעבר ופעם עכשיו, נפגשתי עם המון אנשים. סירתי בעירה שנולדתי תי עם פולאנה. פגשתי שם ביהודים רבים, זקנים שיש להם בנים בארץ. אי אפשר להכיר כמעט את המקום. הוא התפתח מאוד.

* איפה מתרכזים כיום היהודים?

קודם כל בערים הגדולות — מוסקבה, לנינגראד, קיוב, אודיסה, חרקוב, מינסק, גיטומיר, בודיץ. יש גם ריכוזים במקומות אחרים כמו סאסקוט. רבים מאלה שעזבו את אוקראינה, בימי המלחמה, נשארו ברפובליקת קות האסיאתיות. היהודים תופסים עמדות מפתח רבות במוסדות השונים של המדינה, לשטחיהם השונים.

* פירוש הדבר שהריכוז היהודי די הוא עתה בעיקר עירוני?

כן. אבל יש יהודים בכל הריכוזים החקלאיים. פגשתי יהודים רבים בקולחוב על-שם בודיוני, ליד אודיסה, יהודים בריי אים ובבריתנים. כולם, כמעט, ענודים מדליות. היהודים תפסו בשנות המלחמה את המקום השכיני במספר אותיות ההצטיינות בצבא, בכל החילות, למרות שהם היו רק אחוז והצי מכלל אוכלוסיית ברית-המועצות.

* האם ישנה תרבות יהודית?

ביקרתי בקיץ זה אצל הקומפוזיטור מיכאל גנסין. הוא כיום בן 73. קיבלתי ממנו יצירות חדשות. קיבלתי ומסרתי לקול ישראל סימפוניו על נושאים יהודיים מאת ויינברג, חתנו של מיכאליס המנוח. בלניני גראו ביקרתי אצל אשתו של מילנה, די קומפוזיטור היהודי המפורסם. מצאתי שם פארטיטורות מעניינות על נושאים יהודיים, והבטחתי את שליחתן לארץ.

* האם לדעתך קיימת אפשרות מעשית להידוק היחסים התרבותיים בין ישראל לבין ברית-המועצות?

העניין לא רק ביהודים. שוטטאקוביץ הלא-יהודי כתב 11 מלודיות נפלאות על נושאים של השירה היהודית העממית. מסרתי אותן בסרט לקול ישראל.

כאשר יהיו קשרי תרבות בין ישראל וברית-המועצות, יוצר גם הקשר עם אנשי התרבות היהודיים, העוסקים בנושאים יהודיים. אי אפשר להפריד בין זה.

* אתה רואה אפשרות לחינוכי משלחת תרבותית?

כן. הם אפשריים בהחלט. בברית-המועצות מעוניינים בזה, זה רק תלוי בקורס שממשלת ישראל תנקוט בו. גם בנידון זה יש מקום לאופטימיות.

ברוסית: פולנויה, מקום לידתו של שר-התעמולה של הבעל-ש"ס טוב, תולדות 1909.

המועצות, שבריה יכול היה לנצל גם?

הפעולה של ברית הוכיחה שאפשר לעורר רגשות כאלה בקרב אלמנטים נחשלים שונים, אשר הושפעו גם מהתעמולה הנרחבת של הנאצים בשטחי הכיבוש. הזכור בחדאי שהיטלר רצה לקנות את לב העמים הכבושים על-ידי השמדת היהודים. אולם כי אדם שהיה בברית-המועצות אני יכול להעיד שזה לא אופייני להמוני העמים הסובייטיים.

בריה ביים האשמות שוא נגד עסקני-ציבור יהודיים, כמו שביים אחר-כך האשמות שוא נגד קבוצת הרופאים. ברור שהאשמות אלה מצאו הן בחוגים מסויימים של העם הסובייטי, ביחוד בקשר לרופאים. אך למשיחור המהיר של הרופאים סתיר את אחירת החשדה ואי-האמון ברופאים היהודיים.

דבר זה מוכיח שאפילו מבחינה ישראלית צריכים לראות את ביטול פולחן האישיות בברית-המועצות ואת הקמת ההנהגה הקולקטיבית כיתרון. זה כבר קידם, ויקדם עוד כעתיד, את הידוק היחסים בין שתי המדינות.

"אורן ישוחרר בקרוב..."

* איך זה משפיע על ראיית פרישת אורן?

במשך כל השנים האלה לא התערבתי בעניין זה. מכיוון שפשוט לא מנומס,

מיקוניס בשעת הראיון
בריה היה אשם

מבחינתו של אורן, להתערב בעניינים משפטיים של מדינה אחרת.

אבל כשהחלו להתגלות הפשעים של ברית, כשהחלו להתגלות לעיני עיוותי-דיון שונים, עלה בדעתי שבמצב זה, מבלי להיכנס לעצם העניין של המשפט, עדויותיו ומסקנותיו, עלי לסנות למנהיגים ציכיים שהיו במוסקבה. ואכן פנית אליהם.

* מה אמרת להם?

הצעתי להם לדון בהקדם בבקשת חנינה של אורן לשחרורו. יהיה לזה, אמרתי להם, הד טוב הן מבחינת שיפור היחסים בין צ'כוסלובקיה וישראל, והן מבחינת שיפור היחסים בין המפלגה הקומוניסטית ומפ"ם.

* ומה הם השיבו?

הרושם שלי הוא שאורן ישוחרר. זה לא יקח זמן רב.

* האם כל השינויים העמוקים האלה עוברים ללא זעזועים ב"מק"י?

אין אצלנו זעזועים. אין להם גם מקום.

(המשך מעמוד 5)

עדות מצרים מבליה, באופן יחסי, מאז פער לת עזה. גם זהו מחיר שהיא משלמת בעד רצון השלום. הפידאיון, שאנו מגנים את שטתם ורציחותיהם השפלות באופן הנמרץ ביותר, הם תוצאה של לחץ בריטי. לדעתי הם מהווים סטייה מהמדיניות הכללית של מצרים.

האנגלים, יותר מכל מעצמה אחרת, מעוניינים כיום במלחמה בין ישראל והערבים, והם ניסו לנצל את ההפגזה הישראלית בע"ז, שגרמה לקרבנות בין האוכלוסייה הזרחית.

* מניין כך שההבדלה המצרית אינה נובעת משיקולי זמני, למשל מן הצורך לעכל את הנשק הסובייטי?

אנתנו יכולים לומר בכל הבטחון שברית-המועצות לא תחיל לעולם במלחמה נגד מישור, וכן כל ארץ סוציאליסטית אחרת. במקום שישנה ממשלה קאפיטאליסטית, כמו במצרים או בארץ אחרת, אין, כמוכך, בטחון במאה אחוזים. אולם צריך לראות שזה יהיה תלוי גם בהתנהגותו אנו.

שנית, הכיוון הכללי של התפתחות המדינות המצרית הוא לא למלחמה, אלא לפיתוח כלכלי ולשיחור מעול האימפריאליזם. הצעד השני בדרך זו הוא שיחורר הנפט, עצמאות פוליטית וכלכלית מלאה. זה ה"מצע של החוגים הלאומיים הרציניים ב"סוריה ובמצרים.

* אם כן, מה היית רוצה שממשלת ישראל תעשה?

שתודיע כי לא תיכנס לברית צבאית עם אמריקה. שתפסיק את המדיניות של אוריינטציה על "מלחמה בלתי-נמנעת" בין יהודים וערבים. שתשקול את מדיניותה ל"איר ההתפתחות החדשה של עמי אסיה ואפריקה, הפורקים עול זרים. שתגלה רצון טוב כלפי הארצות השכנות למען השגת השלום אתם.

"סטאלין לא היה אנטישמי..."

* מדי פעם נשמעת לאחרונה בדברי כרושצ'וב הטענה שסטאלין היה כסוף ימיו אנטישמי. מה נובע מזה?

לא היתה שום האשמה כזאת. כל זה מצוץ מן האצבע.

* גם לא ביחס לקשר הרופאים?

לא. אי אפשר לקחת תופעות אלה בניתוק מפרשת ברית. שטן זה השתמש באיריה הנוחה שנוצרה עבור פשעיו עם התחלתו של פולחן האישיות. העובדה שסטאלין לא שמר, בשנים האחרונות, על עקרונות ההנהגה הקולקטיבית, שהוא החליט בעצמו כל מיני החלטות במדיניות החוץ והפנים, הביאה אותו לא פעם להחלטות בלתי-נכונות, ולפעמים להחלטות מזיקות.

אם אנתנו מדברים על הועד היהודי ה"אנטי-פאשיסטי שפורו, ועל קבוצת הרופאים, הרי זה קשור בהנחה אחת של סטאלין, שהוכחה כבלתי-נכונה. היתה זאת ה"הנחה שכל שמעמיקים בבנין הסוציאליזם, כן מחריפה מלחמת המעמדות בתוך המדינה. ברית, שהיה סוכן זה, כפי שהוכח, השתמש בהנחה התאורטית זו של סטאלין כדי לנפח חשדות על כל מיני אנשים וקבוצות, שהיו חפים מפשע ונאמנים למשטר הסובייטי.

העובדה היא שכל הפגיעות בחוקיות הסוציאליסטית, שבוצעו בשנים האחרונות של סטאלין, פגעו לא בשרידי המעמדות המנצחים, אלא בחוגי העסקנים של המפלגה הקומוניסטית ושל המדינה הסובייטית.

מוכן שזה פגע לא רק בועד היהודי האנטי-פאשיסטי. בצפון הקרקו, למשל, זה פגע בעמים אחרים. ברית ניצל כל דעה קדומה ביחסים בין העמים בברית-המועצות למטרותיו הפושעות.

* האם אין זה מוכיח שנשארו שרידים של אנטישמיות בברית?

לוקי בר-סעדה
תל אביב, רחוב אנבי 3
טלפון 23752
מאכלים איטלקיים — מוסיקה
מיוזג אוויר